

MAASTOPYÖRÄILYN SANASTOA OLOSUHDETYÖHÖN

Sanaston pohjana on Maastopyoraily.com –sivujen sanasto <http://maastopyoraily.com/sanasto/>
Alkuperäisen listan termejä on lisätty, muokattu ja karsittu olosuhdeetyössä tarvittavan tiedon suuntaan.

Alamäkiajo	Maastopyöräilyn alalaji, ks. DH
Bermi	kallistettu kurvi esim. XCO-radassa, polkua muotoiltu esim. kaltevaksi maavalliksi (voi olla myös puurakenteinen kallistus)
Bike park	Vauhtilajeihin painottuva "pyöräilykeskus", usein esim. hiihtokeskuksen kesäkäyttönä. Parkissa voi olla esim. alamäki- ja mtb-enduroratoja.
BMX	"Bemaxi", pyöräcrossi. Pyöräilyn alalaji, jossa erikoisrakenteisilla yl. pienikokoisilla pyörillä ajetaan, rullataan ja hypitään rakennetuilla "töyssyradoilla" tai rampeilla (BMX-radat). Engl. Bicycle Motocross (tosin bmx-pyörässä ei ole moottoria).
Bunny hop	Ajotekniikka mm. esteen ylitykseen (esim. polulle kaatunut puunrunko): pyörän hyppäyttäminen mm. painonsiirtoa käyttäen, vetämällä ensin etupyörä ilmaan ja samalla vauhdilla myös takapyörä.
Cyclocross	Maastopyörän ja maantiepyörän käyrätankoinen, kapearenkainen välimalli. Cyclocrossia ajetaan usein esim. ulkoilureiteillä, latupohjilla, ym. vauhdikkailla maastoreiteillä ja pienillä sorateilla.
CX tai CC	ks. Cyclocross
DH	Alamäkipyöräily (down hill), maastopyöräilyn vauhdikas alalaji ja kilpailulaji, jota ajetaan esim. hiihtokeskusrinteissä ym. bike parkeissa. Pyörä on raskasrakenteinen eikä yleensä sovellu normaaliin maastoajoon.
"Double track" tai dual track	Polku, jossa kaksi ajouraa, esim. kärrypolku, pieni mönkijäura tai vastaava. Ks. single track. Mahdollistaa rinnakkain ajamisen.
Droppi	Pudotus. Polulla voi olla esim. kallionkulma, josta on 0,5m pudotus jatkuvalla polulle. Droppi on ajettavissa hyvällä ajotekniikalla. Esim. XCO-radalle voidaan tehdä droppeja rakentamallakin.
EBA, Extreme Bike Association	maastopyöräily-enduron yhdistys. EBA järjestää mtb-enduron SM-sarjaa (ei ole Pyöräilyunionin alainen kilpailulaji). Ks. Enduromaastopyöräily
Enduromaastopyöräily	MTB-enduro on vauhdikas ja ajoteknisesti haastava alalaji. Enduroa ajetaan usein kallioisilla, kivikkoisilla tms. poluilla tai kilpailulajina bike parkeissa. Laji vaatii ajosilmää ja hyvää pyöränsäätelytaitoa.

Enska	ks. enduromaastopyöräily
Fat bike	"Läskipyörä", "paksupyörä". Erityisen leveärenkainen maastopyörä (rengasleveys usein väh. 3,8", mutta jopa 5"). Kehitetty talviajoon, mutta sopii ympärivuotiseen ajoon, pehmeillä alustoilla (kostea maa, hiekka, lumi) kantavampi kuin normaalirenkainen pyörä. Usein fat bikeen saa myös tavaratelineet, joten se sopii hyvin myös vaellustyypiseen retkiajoon.
Fat bike -reitti	(Yleensä vain) talvipyöräilyyn tarkoitettu reitti, esim. moottorikelkalla lumeen pohjattu reitti tai muu kovapohjaisena pidettävä "lumipolku". Reittejä on esim. Pohjois-Suomen matkailukeskuksissa.
Gps-reitti, GPX	Gps-reitti, ks. Mobiilireitti. GPX on sähköinen tiedostomuoto, joka ladattavissa gps-laitteelle tai puhelimen karttasovellukseen reittiviivaksi, joka ajaessa toimii "karttana".
Hardtail	Jäykkäperä(inen maastopyörä), maastopyörä jossa ei ole jousitusta takana. Yleensä käyttökelpoinen valinta aloittavalle tai tavallisen polkuajon perusharrastajalle (?).
HKS	Hoito- ja käyttösuunnitelma. Kansallispuistoista ja muista luonnonsuojelualueista laadittava asiakirja ja alueen ylläpitäjää sitova ohje. Määrittelee mm. maastopyöräilyn asemaa ja kehittämistä kohteessa (yhdessä kohteen järjestyssäännön kanssa). Hks päivitetään 10-15 v välein osallistavalla suunnittelulla.
Ideakortti	Liikuntakaavoituksen ideakortti: konkreettisia vinkkejä liikunnan olosuhteiden huomioimiseen suunnittelutyössä. Esim. maastopyöräilyreittien ja lähiliikuntapaikkojen ideakortit: http://www.liikuntakaavoitus.fi/ideakortit
IMBA	International Mountain Bicycling Association, kansainvälinen maastopyöräilijöiden yhdistys. Suomessa ei ole IMBAn yhdistystä, mutta monissa muissa maissa IMBA toimii maastopyöräilyn valtakunnallisena edunvalvojana ja tekee paljon olosuhdetyötä.
Infotaulu	Tässä: tarkoitetaan reitin lähtöpisteisiin laitettavia opastauluja, joissa kerrotaan reiteistä, niiden vaativuudesta, säännöistä ja annetaan toimintaohjeita. Infotaulu on lakisääteistä tiedottamista kuluttajille (ks. KuTu-Laki).
Iskari	Iskarilla tarkoitetaan yleensä täysjoustopyörän takaiskunvaimenninta
Jokamiehenoikeus	JMO. Pyöräily on vastaava jokamiehenoikeus kuin kävely tai hiihto. Maastossa saa liikkua pyöräillen erikoisalueita (esim. pihat, viljelykset, sotilasalueet) lukuun ottamatta, kunhan ei aiheuta haittaa tai häiriötä. Luonnonsuojelualueilla voi olla pyöräilyä koskevia rajoituksia (ks kohteen säännöt luontoon.fi).
Joustohaarukka	Joustava etuhaarukka. Yksi perusmaastopyörän olennaisimpia osia (myös joustottomia erikoispyöriä on). Haarukan laatu vaikuttaa pyörän hintaluokkaan.
Juomareppu	Reppu jonka sisällä on juomapussi, helpottaa juomista pyöräilyn aikana. Reppuun mahtuu mukaan myös työkaluja, eväitä, ensiapu- ja muita tarvikkeita, joita maastossa on aina hyvä olla mukana.
Jäykkäperä	Ks. hardtail
Kestävöinti	Paljon käytetyn polun pinnan vahvistaminen esim. soralla, pitkospuilla tai muilla rakenteilla. Kestävöity reitti kestää suurta ulkoilupainetta ja ohjaa kulkua suojaten ympäröivää luontoa kulutukselta. Maastopyöräilypolkuja kestävöittäessä polun luontainen muoto ja kapeus olisi hyvä säätää.
Kiekko	Polkupyörässä kiekon muodostaa vanne+pinnat+napa+rengas. (Esim. "etupyörä" on täsmällisemmin etukiekko)

Kivikko-juurakko	lyhyt tapa kuvata ajoteknisesti vaativampaa maastoa tai reittiä. Vaativampi kivikko-juurakko ei sovellu aloittelijalle tai leppoisasta ajelusta pitävälle, mutta on kokeneille ja/tai endurohenkisille pyöräilijöille sopivaa haastetta.
Kivikko	Pyöräkrossiparkki Helsingin Kivikossa http://www.pyorakrossiparkki.fi/ , ks BMX
Klossi	Pyöräilykengän pohjassa oleva metallinen osa. Klossi kiinnittyy pyörän lukkopolkimeen.
Kuitu	Hiilikuitu. Nykyisin yleinen materiaali pyörien rungoissa ja muissakin osissa. Etuna keveys ja kestävyys, haittana hinta. mUita runkomateriaaleja ovat mm. alumiini ja teräs.
KuTuL	Kuluttajaturvallisuuslaki. Koskee myös reittejä ja muita liikuntapaikkoja. Laki mm. määrittelee ylläpitäjän velvoitteita (huom. ei ole ”vahingonkorvauslaki”). http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110920
Liikuntakaavoitus	Liikuntaa suosivan elinympäristön suunnittelua ja rakentamista esittelevä sivusto ohjaaksi. Ohjeiat kaavoittajilla ja maankäytön ja liikunnan suunnittelijoille: http://www.liikuntakaavoitus.fi/ . Ks Ideakortti.
Liikuntalaki	Uusi liikuntalaki tuli voimaan 5/2015. Mm. liikunnan edistämisestä, valtion ja kunnan vastuista ja rahoituksesta. https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150390
LIPAS	Liikuntapaikat.fi, valtakunnallinen liikunnan paikkatietojärjestelmä, sis. mm. kuntien ylläpitämiä reittejä (ks. Liikuntapaikat.fi >Maastoliikuntapaikat> liikunta- ja ulkoilureitit). Lipaksen liikuntapaikkatieto on avointa dataa, joten se on helppo siirtää erilaisiin sovelluksiin.
Litkutus	Litkutukseksi kutsutaan tubeless-renkaan tiivistämistä vanteelle. Sisärengas korvataan tiivistysnesteellä. Vähentää painoa ja mahdollistaa ajamisen myös matalilla paineilla.
LsL	Luonnonsuojelulaki. Antaa raamit luonnossa ja suojelualueilla toimimiseen (ks erityisesti §18). https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19961096
Lukkopoljin	Poljintyyppi, johon pyöräilykengän pohjassa oleva klossi kiinnittyy pitääkseen jalan kiinni polkimessa
Luontoympäristö	tässä: pyöräilyllä luontoympäristöllä tarkoitetaan tässä pyöräilyä tieliikennealueiden ulkopuolella, siis maastoreiteillä ja luonnonmukaisilla poluilla ja muilla urilla metsissä ja muissa ei-rakennetuissa ympäristöissä
Lähiliikuntapaikka (pyöräilyn)	Esim. koulun tai liikuntapuiston yhteyteen rakennettu toiminnallinen paikka lasten ja nuorten pyöräilyä ja temppuilua varten. Voidaan käyttää erilaisilla pyörillä ja usein myös skeittaamalla, scuuttaamalla, rullaluistimilla. Esim pieni pump track tai bmx-rata voi olla lähiliikuntapaikka. http://www.liikuntakaavoitus.fi/sites/default/files/ideakortti2_l%C3%A4hiliikuntapaikka.pdf
Läskipyörä	ks. fat bike. Yleisin suomenkielinen nimitys fat bikelle. Myös paksupyörä.
Maastopyöräilyalue	Voisi olla nimitys polkurikkaalle ulkoilualueelle, josta olisi maastopyöräilevää informaatiota (esim. kartta polkuluokituksella). Laajempi alue kuin yksittäinen reitti. Vrt. suunnistusalue
Maastopyöräilyreitti	1) varsinaisesti maastopyöräilyä varten toteutettu reitti (purpose build trail?) 2) ulkoilu- tai retkeilyreitti, joka on tarkoitettu myös maastopyöräilyyn (ks. yhteiskäyttöreitti) 3) puhekielessä myös mikä hyvänsä reitti, jota maastopyöräillään, myös ei-merkitty jokamiesreitti (esim. vakituksessa lenkkikäytössä oleva polku)

Mara(reitti)	ks. XCM. Maastopyörämarathon. Pitkänmatkan XC-ajo tai esim. kuntotapahtuma. Reittinä esim n. 20..n 60 km pitkä yhtenäinen lenkki.
"metsäpyöräily"	kuva maastopyöräilyn leppoisaa, rentoa ja rauhallista harrastustapaa ja luontoympäristön merkitystä osana pyöräilyä
Metsähallitus	Metsähallituksen Luontopalvelut hallinnoi kansallispuistoja, valtion retkeilyalueita yms. suosittuja ulkoilu-/retkeilykohteita, joissa useimmissa on myös paljon retkeilyinfraa. Eri kansallispuistoissa maastopyöräilyllä on erilainen asema (sallittu JMO:lla, sallittu erottuvilla poluilla, sallittu merkityillä reiteillä tai erikseen tietyillä reiteillä, tai kielletty kokonaan). Kans.puiston sääntöihin vaikuttaa ko puiston perustamislain säädökset, hoito- ja käyttösuunnitelma (ks HKS) ja järjestyssääntö. Vrt. luontoon.fi > aktiviteetit > pyöräily
MRL	Maankäyttö- ja rakennuslaki. Säätelee kaavoitusta, maankäyttöä, yhdyskuntarakentamista yms. ja vaikuttaa siten myös ulkoilumahdollisuuksiin. https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990132
MTB	maastopyöräilyn kansainvälinen lyhenne (Mountain Biking). Käytetään usein esim. tapahtumien ja reittien nimissä, myös "suomenkielisenä" lyhenteenä.
Mobiilireitti	Sähköinen tiedosto pyöräilykelpoisesta reitistä. Voi olla virallinen reitti, mutta usein reittiehdotus-tyyppinen lenkki tai reitti, joska koostuu jokamiehen oikeudella ajettavista poluista ja muista kulku-urista. Usein jaetaan vertaisjakona ja/tai koottuna reittipalvelimille, joten täydentää virallisia/viitoitettuja/huollettavia reittejä .
Neulaspolku	Termillä kuvataan (kangas)metsäpolkua. Yleensä pieni luonnonmukainen polku tai retkeilypolku, joka on teknisesti helppoa ajettavaa ja sopii siten myös kokemattomille (vain hyvin vähän kiviä tai juuria, ks kivikko-juurakko).
Off camber	"Väärään" suuntaan kallistettu bermi/kurvi. Maastoon muotoiltu rakennen esim. maastopyöräilyn xco-radoilla tai ulkomailta mtb-traileilla.
Ohjainkannatin	Ohjaustangon ja ohjainputken välinen kiinnike, stemmi.
"Omat polut"	Tässä: muut kuin viralliset, viitoitetut tai ylläpidettävät reitit. Jokamiehen oikeudella kuljettavat satunnaiset polut ja muut urat maastossa. Harrastajat jakavat toisille omia polkuvinkkejään mm. reittipalveluissa
OTB	"Over The Bar". Ohjaustangon yli lentäminen; kaatumisen tai äkkijarrutuksen seurauksena.
Paksupyörä	ks. fat bike
Pitkospuut	Lankuista tehty "polku" määrän paikan ylitykseen. Pitkospuut sopivat hyvin myös pyöräiltäviksi, kunhan keskirakoa ei jätetä liian leveäksi. Nyk. pitkoksia tehdään myös harjateräksestä tai korvataan kestäväimmällä märkä paikka esim. sorastamalla polku.
"Polku-pyöräily"	tässä: "aputermiä" painottaa maastopyöräilyn tapahtuvan poluilla eikä esim. koskemattomassa luonnossa tai sorateilla. Vrt. Ruotsiksi/norjaksi: Stisykling. Ks myös XC.
Pump track	"Pumppi". Kumpareinen pyöräilyrata, jolla ajetaan (lähes) polkematta. Vauhti saadaan pumppaamalla vartaloa ylös – alas. Soveltuu ajoharjoitteluun ja innostaa myös lapsia liikkumaan.
Purpose build -reitti	Vartavasten maastopyöräilyä varten rakennettu reitti (+rakenteet). Esim maailmalla, missä ei ole luonnonpolkuja, tehdään polut rakentamalla. Meillä sellaisia ovat esim. maastoa muotoilen tehdyt xco-reitit.

Putkelta ajaminen	Seisaaltaan ajaminen.
Pyöräilykuntien verkosto ry	Kuntien, valtionhallinnon, yritysten, järjestöjen ja muiden tahojen välinen yhteistyöverkosto. Tavoitteena edistää pyöräilyä liikennemuotona ja arkiliikuntana. http://www.poljin.fi/fi
Pyöräiliitto	Pyöräilijöiden etujärjestö, arkipyöräilyn ja pyöräliikenteen edistäjä ja edunvalvoja. http://pyoraliitto.fi/
Reitinpitäjä	Toiminnanharjoittaja eli ulkoilureitistä vastaava taho, yleensä kunta tai valtionmailla Metsähallitus. Reitinpitäjä voi sopimuksella ulkoistaa ylläpidon kolmannelle osapuolelle (esim. pyöräilyseuralle).
Reittimerkit	Esim. viiitat, maalimerkinnot ja varoitusmerkinnät merkityillä reiteillä ja poluilla. Virallinen mtb-symboli, ks. SFS 4424. Yhteiskäyttöreitille tai talvipyöräilyreitille ei vielä ole virallisia merkkejä. XCO-radoilla viralliset UCI:n merkit (esim. risteys, vaativa lasku...).
Reittitoimitus	Ulkoilureitin perustaminen maanmittaustoimituksella. Pitkä ja usein kallis prosessi, käytännön useimmin moottorikelkkareiteillä. Vaihtoehtona sopiminen maanomistajien kanssa.
Retkipyöräily	Retkipyöräilyllä tarkoitetaan yleensä pidempikestoista (ja/tai rauhallista) pyöräilyä tieliikennealueilla. Vrt. Maastoretkipyöräily/retkimaastopyöräily, vaellusmaastopyöräily.
Riskikartoitus	Asiakirja, jonka liikuntapaikan ylläpitäjä (esim. mtb-reitin pitäjä) tai esim. tapahtumajärjestäjä laatii. Kartoituksessa paikan/reitin vaarat ja riskit selvitetään. Sietämättömät riskit ratkaistaan poistamalla tai korjaamalla, muista tiedotetaan käyttäjiä esim. infotauluissa ja riei varrella.
SFS-4424	Ulkoon ja liikunnan merkit, viralliset standardimerkinnot reittien merkitsemiseen (maastopyöräilyn symboli on merkki n:o 6531A, sini- tai ruskeapohjaisena). Myös muunlaisia reittimerkkejä käytetään ks. reittimerkit
Singletrack	Kapea metsäpolku, usein luonnonmukainen tai hyvin vähän käsitelty (vrt. trail)
Sinkula	Single speed, yksivaihteinen (vaihteeton) pyörä.
Sorastus	Ks. kestäväintä. Esim. märän tai kuraantuvan reittikohdan vahvistaminen soralla tai murskeella. Pyöräilypoluilla sorastus saisi olla polkumaisen kapea ja mukailla luontaisia maastonmuotoja.
SPU	Suomen Pyöräilyunioni ry. Mm. kilpapyöräilyn kansallinen lajiliitto. http://www.pyoraily.fi/
Sähköavusteinen maastopyörä	Maastopyörä, jossa akku avustaa polkemista (max teho 250 W, max nopeus 25 km/h). Jokamiehenoikeus koskee myös sähköavusteisia pyöriä.
Tekninen (maasto)	Maasto, reitti tai polku, jossa on ajotaitoa vaativia haasteita, esim. kiviä, juurakoita, jyrkkiä maastonmuotoja. Teknisyys vaikuttaa reitin vaativuuteen.
Trail, "treili"	"maastopyöräilyura", rakentamalla tai maastoa muokkaamalla tehty polku (vrt. luonnonmukainen polku). Maissa joissa ei ole JMO:ta polkuja ei synny luonnostaan, joten ne on rakennettava.
Tukes	Turvallisuus- ja kemikaalivirasto. Kuluttajaturvallisuutta valvova valtion viranomais, mm. ohjeistaa kuntia ja muita reitinpitäjiä turvallisuusasioissa.
Täysjousto	"Täpäri". Maastopyörä jossa on sekä etu- että takajousitus.
Täysjäykkä	Maastopyörä jossa ei ole jousitusta kummassakaan päässä (vrt. etujousto tai täysjousto).

UCI	Union Cycliste Internationale, Kansainvälinen pyöräilyliitto
Ulkoilulaki	Nykyinen laki määrittelee ulkoiluasioista lähinnä reittitoimituksen ja retkeilyalueiden perustaminen. Lakiin ehkä tulossa muutoksia lähivuosina. https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730606
Ura	tässä: uralla tarkoitetaan kaikenlaisia kulkukelpoisia väyliä maastossa (mm. polku, mönkijäura, latupohja, kärrytie...). Maastopyöräilyreitti koostuu usein erilaisista urista, joteka ovat leveydeltään, pinnaltaan ja kulkukelpoisuudeltaan vaihtelevia.
Vauhtilajit	Yleisnimitys maastopyöräilyn alalajeille, joita ajetaan alamäkeen ja useimmiten rakennetuilla suorituspaikoilla (esim. alamäkiajo dh, mtb-enduro, free ride)
XC	cross country –tyyppinen maastopyöräily. Maastopyöräilyn ”peruslaji”, esim. metsäpoluilla ja reiteillä pyöräilyä, polku-pyöräilyä (esim. ruotsiksi/norjaksi Stisykling)
XCM	Cross country marathon. Maastopyöräilyn pitkän matkan ajo tai pitkä reitti. Kilpailulajina matkana tyypillisesti esim. 30-60 km ja suoritusaika esim. 2-4 h ? (ylipitkillä matkoilla jopa 120-240 km?). Maastopyöräilyn kuntokilpailut ja isot massatapahtumat ovat yleensä XCM-tyyppisiä pitkänmatkan ajoja (vrt. pitkänmatkanhiihdot).
XCO	Cross country Olympic. Maastopyöräilyn olympialuokan alalaji; kilpailulaji tai siihen tarkoitettu rata. Kisoissa XCO:a ajetaan useita kierroksia lyhyellä radalla, jossa on teknisiä haasteita, esim. kivikoita, kalliota, pudotuksia.
Yhteiskäyttöreitti	Ulkoilu- tai retkeilyreitti, joka on tarkoitettu useille eri liikuntalajeille (esim. kävely, juoksu, pyöräily; talvireiteistä esim. lumikenkäily, talvikävely ja fat bike-pyöräily samalla reitillä). Vrt. vain tietylle lajille tarkoitettu reitti (esim. ratsastusreitti, hiihtolatu tai XCO-reitti).
29er	29” renkailla oleva maastopyörä. Vanne on samankokoinen kuin 28” pyörissä, mutta paksumpi rengas tekee siitä 29 -tuumaisen.
29+	Normaalia leveämpirenkainen rengaskoko, esim. 29”x3.0”. Pyöränä 29+ on tavallisen maastopyörän ja fat biken ”välimuoto”, ”semiläski”.
27,5+	Normaalia leveämpirenkainen 27.5" rengas, esim. 27,5"x3.0", niin ikään "semiläski"
650b	27,5” rengaskoko, yleinen erityisesti pienirunkoisissa maastopyörissä.
Eikö etsimääsi termiä löytynyt? Ehdota lisäyksiä tai muutoksia: tiina.riikonen@suomenlatu.fi	

